

კანტუკეტანი ბასკური სიმღერის სამყარო

„ბასკეთში, როგორც ეს არა მარტო შევნიშნე, არამედ მთელი ჩემი არსებით შევიგრძენი, სიმღერა და მუსიკა მხოლოდ სასცენო ხელოვნება როდია. ეს, უბრალოდ, ხალხის ცხოვრების ბუნებრივი და სპონტანური გამოხატულებაა.“
მიგელ ანხელ ესტრელასი, პიანისტი

ექვს არ იწვევს სიმღერისა და მუსიკის უდიდესი მნიშვნელობა ბასკი ხალხის ცხოვრებაში. სხვა მხატვრულ დისციპლინათა შორის, უპირველეს ყოვლისა, სიმღერა არის ბასკური ენის მდიდარი ჟღერადობის მატარებელი. იგი თან სდევს ხალხის ცხოვრების უმნიშვნელოვანეს მომენტებს, იოლად გადალახავს გეოგრაფიულ და ლინგვისტურ საზღვრებს. მიუხედავად იმისა, რომ ბასკეთში სიმღერა სოციალური პრაქტიკის ერთ-ერთი უძლიერესი სახეობაა, უკანასკნელი წლების განმავლობაში, მასზე უარყოფითად აისახება კოლექტიური მეხსიერების ერთგვარი დაქვეითება, ხარვეზები სასიმღერო ტრადიციის გადაცემაში, ვინაიდან, ოჯახი აღარ არის შესაბამისი ფუნქციის მატარებელი და ამ სფეროში არ გაგვაჩნია სათანადო მომზადების ცენტრები ბავშვებისა და ახალგაზრდა შემსრულებლებისათვის. ამ გარემოების გათავისმისებით, ბასკური კულტურის ინსტიტუტმა 1998 წლიდან შეიმუშავა და წარმატებით ახორციელებს ბასკური სიმღერისა და მუსიკის დაცვის გრძელვადიან პროექტს *კანტუკეტანი* („სიმღერის ძიებაში“).

კანტუკეტანის სული: ცოცხალი მეხსიერება

1990 წლიდან ბასკური კულტურის ინსტიტუტი მიზნად დასახავს ბასკური ენისა და კულტურის აქტიურ მხარდაჭერას იმ პროექტების მეშვეობით, რომლებსაც მას წარუდგენენ კულტურის ადგილობრივი ასოციაციები. მაგრამ იგი ამით არ შემოიფარგლება და საკუთარ აქციებსაც ახორციელებს. მგვარად, ბოლო სამი წლის განმავლობაში წარმართავს *კანტუკეტანის* სპეციალურ პროგრამას ბასკური სიმღერისა და მუსიკის დასაცავად. როდესაც, 1998 წელს, ბასკური კულტურის ინსტიტუტმა საჯარო გახდა ამ პროგრამის ძირითადი მიმართულებები, ყველასათვის ნათელი გახდა, რომ ჩვენი სამომავლო ნაბიჯები სულაც არ არის ნოსტალგიით ნაკარნახები. თუმცა პროგრამის ძირითადი მისია მდომარეობს იმაში, რომ შევავროვოთ და დავიცვათ ბასკური სიმღერა, მოვიძიოთ ახალი საშუალებები ეროვნულ მეხსიერებაში მისი უწყვეტობის

შესანარჩუნებლად და უზრუნველვყოთ მისი შემოქმედებითი წინსვლა. ამასთანავე, უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ბასკური სიმღერა — კულტურული მემკვიდრეობის განუყოფელი ნაწილი, ძირითადად განიხილება, როგორც თანამედროვე მუსიკის უშრეტი წყარო. პროექტი ამბიციურია, რადგან, გარდა იმისა, რომ ითვალისწინებს დიდი ექსპოზიციის ორგანიზებას, რომელიც ჩვენი მომავალი მოღვაწეობის ქვაკუთხედად იქცევა, იგი აგრეთვე მთელი ბასკეთის მასშტაბით შეიძენს არნახულ დინამიკას, რომელიც თავისთავად იქნება სრულიად ახალი ხედვის მატარებელი ამ სფეროში. აღსანიშნავია ამ პროგრამის კორპორატიული სულისკვეთებაც, ვინაიდან იგი ღიაა ახალი პარტნიორობისათვის კულტურულსა თუ ეკონომიკურ სფეროებში და ემყარება სიმღერის შემოქმედთა მრავალრიცხოვან არმიას. და ბოლოს, დაგვეხმარება, ვიყოთ უფრო გახსნილები გარე სამყაროს მიმართ, რაც ჩვენი კულტურის განახლების საწინდარია და ამდიდრებს მას. ამგვარად აღნიშნული ინსტიტუტის ძირითადი მიზანია, თავისი წვლილი შეიტანოს ბასკური კულტურის მომავლის მშენებლობაში.

გამოფენა, რომელსაც ისმენ

თავიდანვე, გამოფენა ჩაფიქრებული იყო, როგორც მთელი პროგრამის „გული“, რომელიც სულს შთაბერავდა დანარჩენ ღონისძიებებს. ბასკური კულტურის ინსტიტუტს უნდა მოენახა ორიგინალური და ინოვაციური საშუალებები და არჩევანი შეაჩერა ინტერაქტიულ და ხმოვან მოძრავ გამოფენაზე. ეს კონცეფცია იქცა მეტად საინტერესო ურთიერთთანამშრომლობის საგნად კვებეკის სამუზეუმო საზოგადოებასა (GID) და ბასკეთის საკომუნიკაციო კომპანიას (COMEDIA) შორის. კვებეკელებმა კიდევ ერთხელ დაამტკიცეს თავისი ნოვატორული ნიჭი მუზეოგრაფიაში. შედეგმა საყოველთაო გაოცება გამოიწვია: 200 მ²-ის სივრცეში, სადაც მნახველს ყოველ ნაბიჯზე ახალი აღმოჩენა ელის, იგი გაივლის საოცარ მარშრუტს, რომელიც მუსიკალური ჰანგებიტა და სახვითი საშუალებებით აჩვენებს ბასკური სიმღერის მთელ ისტორიას, მის მჭიდრო კავშირს ხალხთან, ბასკური სიმღერისა და მუსიკის აქტუალობასა და მრავალფეროვნებას. დღეისათვის, ეს გამოფენა 34 ქალაქში მოეწყო, როგორც თვით ბასკეთში, ასევე მის ფარგლებს გარეთაც და ის სხვადასხვა ასაკის 70 ათასზე მეტმა დამთვალიერებელმა მოინახულა.

სიმღერასთან ზიარება

ეს საოცარი გამოფენა სამ ცენტრალურ მოდულშია განლაგებული. თითოეული მათგანი ერთ დიდ თემას მოიცავს: „ისტორია სიმღერაში“ (ზეპირსიტყვიერი ტრადიციის მნიშვნელობა, 1200-წლოვანი ბასკური და მსოფლიო ისტორია სიმღერაში, სიმღერებში მონათხრობი სიმღერა, XIX საუკუნიდან დაწყებული ბასკური სიმღერის შემგროვებლობითი სამუშაოები); „სიმღერის ჟამი“ (საყოფაცხოვრებო სიმღერის სხვადასხვა ჟან-

რები: სუფრულები, აკვნის სიმღერები, მეცხვარეების სიმღერები..., ვერსიფიცირებული იმპროვიზაციები, კოლექტიური საზეიმო სიმღერები, სიმღერა, როგორც სოციალური კავშირი...) და „ცოცხალი მეხსიერება“ (ბასკური რეპერტუარის განახლების პროცესი 60-იანი წლებიდან, როკის ფენომენი, თანამედროვე სიმღერის მრავალფეროვნება, ბასკური სიმღერის ხვალისდელი დღე). თითოეული მოდული მოიცავს ორსახოვან სამყაროს: ერთი მხრივ, „ჟღერადი შხაპის“ ორიგინალური სისტემის მეშვეობით დამთვალეირებელი მთლიანად ეფლობა მოდულის თემიდან გამომდინარე სიმღერების ატმოსფეროში და, იმავდროულად, მის თვალწინ ეკრანზე ცოცხლდება ამავე თემატიკასთან დაკავშირებული სურათები. მოდულის მეორე ქრილში დამთვალეირებელი თავად ხდება პროცესის მონაწილე. ორი მოსასმენი მოწყობილობა მას საშუალებას აძლევს გააკეთოს არჩევანი მოდულის თემატიკის ამსახველ 30 სიმღერას შორის, ხოლო მულტიმედიურ სექციაში მას მიენოდება ბასკური სიმღერის თავისებურებების ანალიზი და საშუალება ეძლევა გაიღრმავოს ცოდნა და გაეცნოს უიშვიათეს ვიზუალურ დოკუმენტებსა და ფონოჩანაწერებს, რომელთაგან ზოგიერთი ჯერ არც კი გამოქვეყნებულა. დამთვალეირებელს საოცარი ემოცია ეუფლება, როდესაც უსმენს პოეტი იმპროვიზატორის, ერასუნ-ირურის ხმის ექოებს, „ჰევი-მეტალ“ ჯგუფის „სუტაგარის“ მუსიკის რეზონანსებს... აიდაჰოს უდაბნოში ჩანერილ, ბასკი მეცხვარის იმპროვიზებულ ლექსებს ან ახალგაზრდა მომღერალი ქალის, ანარის ნაზ და სევდიან ხალხურ სიმღერას, ჯგუფ „იტოიზის“ სიმფონიური ვარიაციებს... როცა უყურებს იშვიათ სურათს, როგორ მღერის ბასკური გუნდი გერნიკას ხის ქვეშ 1930 წელს. ოთხსაათიანი აუდიო ჩანაწერი ამ გამოფენაზე დაუვიწყარ მოგზაურობას სთავაზობს სიმღერის მაძიებელ დამთვალეირებელს.

არქივები, რომელიც ხელახალ აღმოჩენას ელოდება

ფორმით ინოვაციური, კანტუკეტანის გამოფენა თავისი შინაარსობრივი სიმდიდრითაც აოცებს მნახველს. ჩანაფიქრის სისრულეში მოსაყვანად, უკვე 1999 წლიდან, ბასკური კულტურის ინსტიტუტი შეუდგა იმ დოკუმენტური ფონდების ინვენტარიზაციას, რომლებსაც შეხება ჰქონდათ ბასკურ სიმღერასა და მუსიკასთან. ამგვარად, შესაძლებელი გახდა ფონო-, აუდიოვიზუალური და იკონოგრაფიული დოკუმენტების ლოკალიზაცია. ბევრი მათგანი შეიძინა ბასკური კულტურის ინსტიტუტმა და თავად უზრუნველყოფს მათ დაცვას. პარიზის ხალხური ხელოვნებისა და ტრადიციების მუზეუმთან თანამშრომლობით შესაძლებელი გახდა ბასკეთში 1947 წელს ჩანერილი სიმღერების, აგრეთვე იმ ეპოქის ბასკი იმპროვიზატორების ფოტოსურათების აღდგენა. ჩვენ შევიძინეთ, ასევე ამონარიდები 1928 წელს სულის პროვინციაში პარიზის სასიმღერო ტექსტების მუზეუმის (ამჟამად საფრანგეთის ეროვნული ბიბლიოთეკის აუდიოვიზუალური დეპარტამენტი) დაკვეთით ჩატარებული ეთნოგრაფიული გამოკითხვის მასალებიდან. ბუა დ'არსის კინემატოგრაფიის

ეროვნულმა ცენტრმა, თავის მხრივ, მოგვანოდა ბასკეთის თემატიკასთან დაკავშირებული ომამდელი პერიოდის ორი ფილმი: „შარპანტიეების ოჯახის ფილმი“ (1923 წელს გადაღებული მუნჯი ფილმი, რომელშიც ასახულია სოფელი სენ-პე-სურ-ნიველი) და „რამუნჩო“ (1938 წელის შექმნილი, პიერ ლოტის ნაწარმოების მიხედვით), რომელშიც გადაღებულია ლეგენდარული გუნდის „ერესონკას“ გამოსვლა სოფელ სარში). და ბოლოს, ბასკური კულტურის ინსტიტუტს გადაეცა მრავალფეროვანი ფრაგმენტები სან სებასტიანში ეუსკადის ფილმოთეკაში დაცული მხატვრული და დოკუმენტური ფილმებიდან (სახელდობრ, 1930 წელს ბასკეთზე გადაღებული პირველი ფილმიდან, ასევე ბასკი კინემატოგრაფისტის ანტონ ესეიზას დოკუმენტური ფილმიდან ახალ ბასკურ სიმღერაზე, რომელიც მან 1983 წელს გადაიღო). „კანტუკეტანის“ პროგრამის დამსახურებაა, რომ ამ დოკუმენტებმა თაროებიდან დღის სინათლეზე გადაინაცვლეს, რომ მათი გაღვიძებული მეხსიერება ახალ სიცოცხლეს იძენს ჩვენს თვალწინ და თავის ხმას გვაგონებს ამ გამოფენაზე და ... მის მიღმაც.

სიმღერების შეგროვება, გამოკითხვები, დაფინანსების საშუალებები

კვლევამ, რომელიც წინ უძღვოდა გამოფენის გახსნას, პარალელურად, ბიძგი მისცა უამრავ ინიციატივას კოლექტიური მეხსიერების დაცვისა და დაფინანსების თვალსაზრისითაც. ამგვარად, უამრავმა ასოციაციამ დაიწყო ფონდების ინვესტირება სიმღერების შესაგროვებლად და ჩასანერად. ერთ-ერთმა მათგანმა, მაგალითად, თავის სოფელში, სენ-პე-სურ-ნიველში, განაახლა „მომღერალთა სუფრის“ ტრადიცია. ეს კიდევ ერთი საშუალება გახლდათ, რომ უძველესი სიმღერების კვალდაკვალ ხელახლა აღმოეჩინათ ნაწილობრივ ან მთლიანად დავიწყებული სიმღერები, ჩაენერათ ისინი და შეეთავაზებინათ ეთნომუსიკოლოგებისათვის მათი კვლევა, ასევე მონაწილეობა მიეღოთ მათ გავრცელებაში სპეციალური კატალოგის გამოცემით. ფონოჩანანერების მდიდარი არქივების მქონე ბასკეთის ადგილობრივმა რადიოებმა, რომლებიც უკვე ოცი წელია, რაც მაუნყებლობენ, ისევე, როგორც ფრანსბლეს საზოგადოებრივი მაუნყებლობის ბასკეთის სამსახურმა, ჩაატარეს თავიანთი ფონდების ინვენტარიზაცია და გაავრცელეს თავიანთ ტალღებზე ეს უნიკალური მუსიკალური მემკვიდრეობა, რომელსაც სპეციალური გადაცემები მიუძღვნეს. ამ საყოველთაო ენთუზიაზმთან ერთად, რომელიც თან ახლავს სასიმღერო მეხსიერების დაცვასა და გავრცელებას, სწორედ რომ კანტუკეტანის დინამიზმმა განაპირობა ის, რომ დღეს, ისე, როგორც არასდროს, სიმღერა გახდა სოციოლოგიური და ეთნოგრაფიული კვლევის უპირველესი საგანი. ამის დასტურია ბასკეთის საგუნდო ფედერაციასთან ერთად ჩატარებული ვრცელი გამოკითხვა, რომელმაც ათასი საგუნდო მომღერალი მოიცვა. ეს არის ერთობ სერიოზული დოკუმენტი, რომელიც სრულ სურათს იძლევა, თუ რა ვითარებაა სხვადასხვა ადგილას და საშუალებას გვაძლევს უფრო

ღრმად გავეცნოთ სასიმღერო პრაქტიკასა და მის შემსრულებლებს, შევაფასოთ მისი სუსტი მხარეები და დავსახოთ წინსვლის პერსპექტივები (კერძოდ, ლოტბარების მომზადების საკითხებში). ამ მკვლევარების უზომო თავდადება და დაუღალავმა შრომამ, რომელთაც პროექტის შექმნის დღიდანვე გვერდში ედგა ბასკური კულტურის ინსტიტუტი, მოიტანა უნიკალური გამოფენა, რომელიც დაგვირგვინდა ცნობარი-კატალოგის „კანტუკეტან – ბასკური სიმღერის სამყარო“-ს გამოცემით. ეს არის დღეს გამოფენის განუყოფელი დანამატი და მდიდარ მასალას სთავაზობს განსჯისა და ანალიზისათვის ყველას, ვინც ბასკური სიმღერით არის გატაცებული და სურს უფრო ღრმად ჩასწვდეს მას.

სიმღერის სიყვარული

მაგრამ რა ფასი ექნებოდა მეხსიერების დაცვას, თუ არ ვიზრუნებდით მის მემკვიდრეობითობაზე? ბასკური სასიმღერო კულტურის სიცოცხლისა და შემოქმედებითი განვითარებისათვის მომავალ თაობებს უნდა ჰქონდეთ მისი გაცნობის საშუალება, რაც გამოიწვევს მათში სიმღერის სიყვარულისა და სურვილს, თვითონაც იმღერონ. ამ მხრივაც კანტუკეტანის პროგრამა ამოუწურავ შესაძლებლობებს უხსნის ბასკური კულტურის ინსტიტუტს სიმღერის თაობიდან თაობაზე გადასაცემად და გზას უხსნის ფანტაზიას ისეთი ახალი პედაგოგიური საშუალებების აღმოჩენა-დანერგვაში, როგორცაა, მაგალითად, ბასკური სიმღერების კომპაქტ-დისკი 6-12 წლის ბავშვებისათვის, რომელიც გამოუშვა მულტიმედიის სფეროში მოღვაწე კომპანიამ „Elhuyar d'Uzurbil“ (Gipuzkoa). ამ კომპაქტ-დისკის მოსამზადებლად ბასკური კულტურის ინსტიტუტი დაუკავშირდა პედაგოგიურ კომიტეტს, რომელშიც შედიოდნენ პედაგოგები, აღმზრდელები და მუსიკალური განათლების დარგის სხვა სპეციალისტები. ამ თანამშრომლობის შედეგია ეს სათამაშო პროდუქცია, რომელიც ბავშვებს ას ბასკურ სიმღერას გააცნობს ხუთი მუსიკალური თამაშის მეშვეობით: „პარტიტურების თამაში“ ავითარებს ბავშვის მუსიკალურ სმენას; „სამიქშერო პულტი“ ეხმარება, თავი გამოსცადოს დისკ-ჟოკეის როლში, აღმოაჩინოს და შეუწყოს სხვადასხვა ინსტრუმენტები (მათ შორის ხმაც); „წყვილების თამაში“ საშუალებას აძლევს ხელახლა ააწყოს სიმღერა მისი მოსმენის შემდეგ და დაუკავშიროს მას მომღერლის სახე; „შემოქმედებითი თამაში“ ეხმარება თვითონ შექმნას სიმღერა (დანეროს სიტყვები და დაადოს ნაცნობ მელოდიას) და ბოლოს, „თამაში-იმპროვიზაცია“ ეძღვნება ბასკური სიმღერის „არსებით ნიშანს“ — სასიმღერო და ტექსტურ იმპროვიზაციას. ეს მუსიკალური შემეცნებითი თამაშები 2001 წელს გამოვიდა და უკვე 3000-ზე მეტმა ოჯახმა შეიძინა, ხოლო 4000 ბავშვი დიდი ინტერესით გაეცნო მათ კანტუკეტანის გამოფენაზე.

სკოლა-პარტნიორი

დღეს, ცოდნის გადაცემის ფორმებისა და საშუალებების განუხრელი ევოლუციის ფონზე, სკოლა შეუცვლელი და სასურველი პარტნიორია ყველა იმ ნამონყებებში, რაც განათლების, კულტურისა და ხელოვნების სფეროებს ეხება. პირინეები-ატლანტიკის დეპარტამენტის აკადემიურმა ინსპექციამ ბასკური კულტურის ინსტიტუტი სცნო სასკოლო და სკოლისგარეშე კულტურული განათლებისა და ასევე, ბასკურ კულტურასა და ბასკურ ენაში კადრების მომზადების რესურს-ცენტრად და უკვე 1999 წლიდან იგი აქტიურად მონაწილეობს ყველა ერთობლივ პროექტში, რომელიც მიზნად ისახავს, ბასკური სიმღერისა და მუსიკის პოპულარიზაციას. ეს „კულტურული ექსკურსები“, რომლებიც ყოველწლიურად ტარდება ბასკეთის თითქმის ყველა სასწავლებელში — სახელმწიფო, კერძო თუ ბასკურენოვან სკოლებში — და გათვალისწინებულია დანყებითი და საშუალო კლასების მოსწავლეებისთვის. ისინი რამდენიმე თვის განმავლობაში ეცნობიან და ითავისებენ ბასკურ სიმღერასა და მუსიკას არაპირდაპირი თემატიკის მეშვეობით, როგორცაა აგროპასტორალიზმი, კარნავალი, დათვთან დაკავშირებული ტრადიციები, ასევე უძველესი დროის ისტორია... ხელოვნების მუშაკები (მუსიკოსები, მომღერლები, მოქანდაკეები, მოცეკვავეები, მწერლები...) უძღვებიან ბავშვებს ამ საგანმანათლებლო თავგადასავლებში, ხოლო პედაგოგებს, რომელთაც ამის სურვილი გააჩნიათ, შესაძლებლობა ეძლევათ გაიარონ სპეციალური მომზადება და თავადაც იმუშაონ სასურველ თემებზე კლასთან ერთად.

სიმღერის პედაგოგია

ამ კულტურული პროგრამის გარდა, რომელიც უფრო გახსნილს გახდის სკოლას გარე სამყაროსთან მიმართებაში, უამრავი სხვა ღონისძიება დაიგეგმა და განხორციელდა კანტუკეტანის ფარგლებში, მისი და მასთან დაკავშირებული ასოციაციების მხარდაჭერით. 1999/2000 საწავლო წლის განმავლობაში სასოფლო სამუსიკო ცენტრების ინიციატივით 20-მდე პედაგოგი და 500-მდე მოსწავლე სოფელ ასპარენიდან მუშაობდა ბასკი კომპოზიტორისა და მომღერლის, მიკელ ლაბოას იუბილისადმი მიძღვნილ პროექტზე. ამ დიდებული ხელოვანის შემოქმედების შესწავლას ბავშვებმა რამდენიმე თვე მოანდომეს და დიდ კონცერტზე მის წინაშე წარსდგნენ სხვა ვოკალურ ჯგუფებთან და სოფლის კლუბებთან ერთად. ეს სასცენო გამოცდილება წარუშლელი დარჩება მოსწავლე ახალგაზრდობის მეხსიერებაში.

რაც შეეხება საგუნდო სიმღერას, 2000 წელს, ბასკური კულტურის ინსტიტუტის დაკვეთით, ახალგაზრდა კომპოზიტორმა, ჟოკსან სან მიგელმა (Joxean San Miguel) გამოიკვლია ტრადიციული და თანამედროვე ბასკური სიმღერის რეპერტუარი, სასკოლო დაწესებულებების გუნდებისათვის შესარჩევად. შედეგად, 2000 წლის შემოდგომაზე რამდენიმე

სკოლის გუნდი შეუდგა ექსპერიმენტს ახალ პედაგოგიურ მასალაზე (სიმღერათა კრებულები ახალი არანჟირებებით, კომპაქტ-დისკები...).. ამ შემთხვევაშიც, წლის ბოლოს ახალგაზრდა მოსწავლე მომღერლებსა და მუსიკოსებს უნიკალური შანსი მიეცათ, შემაჯამებელი კონცერტით გამოსულიყვნენ სცენაზე პროფესიონალი მუსიკოსებისა და ფართო აუდიტორიის წინაშე.

წინ, სიმღერის ძიებაში

თუ დღეს ბასკეთი ისევ არის ახალგაზრდა მომღერლების კერა, ამაში დიდი დამსახურება მიუძღვით ისეთ ერთობლივ ინიციატივებს, როგორცაა სიმღერის მასშტაბური კონკურსი – „Haur kantu txapelketa“ (საბავშვო სიმღერის ჩემპიონატი), რომელიც ორ წელიწადში ერთხელ ტარდება ქვეყნის შვიდ ისტორიულ პროვინციაში. კანტუკეტანის პროგრამის ფარგლებში, ამ კონკურსში გამარჯვებულ მოყვარულ მომღერლებს შესაძლებლობა ეძლევათ, გაიარონ მოსამზადებელი კურსები. ამგვარად, აღმოჩენილ ტალანტებს შეუძლიათ, უფრო შორს წავიდნენ სიმღერის ძიებაში, დახვეწონ ვოკალის ტექნიკა, გაეცნონ თანამედროვე მუსიკას, უფრო ფართოდ, ზოგადად მუსიკალურ კულტურას, რადგანაც სიმღერის სიყვარულთან ერთად, ჩვენ, ალბათ, სასიმღერო ცნობიერების გადაცემაც გვჭირდება. ეს ის ცნობიერებაა, რომელსაც დღეს უკვე მყარად აქვს ფესვები გადგმული ბასკური ზეპირსიტყვიერი ტრადიციის პირდაპირ და უერთგულეს გამგრძელებლებში: „ბერტსოლარებში“ და სიმღერის იმპროვიზაციის ოსტატები). ამ სფეროში, მეტად, ვიდრე ნებისმიერ სხვაში, სახეზეა დიდი ძვრები ტრადიციის გაგრძელებაში, რაც უნინ მხოლოდ ოჯახის წიაღში, ტავერნებსა და სოფლის მოედნებზე ხდებოდა. დღეს კი ამ პროცესს წარმართავენ საიმპროვიზაციო სკოლები (ჩრდილო ბასკეთში ამჟამად ხუთი ასეთი სკოლაა) და თავად იმპროვიზატორები თავიანთი გამოსვლებით სასწავლო დაწესებულებებში. აქაც, ისევ კანტუკეტანის პროგრამა უზრუნველყოფს პროფესიონალი კადრების მომზადების მხარდაჭერას, რაც აუცილებელია, თუ გვსურს, რომ არ შეწყდეს და ახალი განვითარება ჰპოვოს ჩვენი კულტურის მარგალიტმა, იშვიათმა და უკეთილშობილესმა ჟანრმა, რომელიც მთელი მსოფლიოს მკვლევრების უდიდეს ინტერესსა და გაოცებას იწვევს.

სიმღერის მომავლის უზრუნველსაყოფად

განურჩევლად იმისა, მოყვარულები არიან თუ პროფესიონალები, ბასკ მომღერლებსა და მუსიკოსებს ერთნაირად სჭირდებათ თანადგომა. ბუნებრივია, რომ ისინი ბოლო წლების განმავლობაში დახმარებისათვის (პროფესიული განათლების მისაღებად, საკუთარი შემოქმედების წარმოსაჩენად, ახალი ნაწარმოების შესაქმნელად) მიმართავენ ბასკური კულტურის ინსტიტუტს, ერთადერთ სტრუქტურას, რომელსაც ხელეწიფება ბასკური კულტურის „მართვა“ ჩრდილო ბასკეთში. კანტუკეტანის

პროგრამისა და ახლადშექმნილი პარტნიორების წყალობით, ბასკური კულტურის ინსტიტუტმა წარმატებით მოიძია სახსრები შემდგომი განვითარებისათვის, რათა არ გაეცრუებინა ხელოვანთა მოლოდინი და დაეკმაყოფილებინა მათი მოთხოვნები. ასე მაგალითად, პროფესიული განათლების სფეროში, მთელი 2000 წლის განმავლობაში, ფუნქციონირებდა ვოკალური ხელოვნების სრულყოფის მოდულები. ეს წამოწყება მომავალშიც აუცილებლად გაგრძელდება. ახალი ჰორიზონტები ისახება ბასკი შემსრულებლების წარმოსაჩენად, როგორც თვით ბასკეთში, ასევე მის ფარგლებს გარეთაც. მრავალ ბასკ მომღერალს, როკ-ჯგუფს, ვოკალურ ანსამბლსა და იმპროვიზატორს მიეცა შესაძლებლობა ეჩვენებინა თავისი ხელოვნება ბორდოში, ბილბაოში, ბეირუთში, პარიზში, უელსში, სამხრეთ ამერიკაში, კალიფორნიაში, უზბეკეთში, სან ტომესა და კვებეკში. ინსტიტუტის განსაკუთრებული ძალისხმევა მიმართულია თანამედროვე ბასკური სიმღერის მხარდასაჭერად. შედეგად, ბაიონ-კოტ-ბასკის რეგიონის ეროვნული კონსერვატორიის კურსდამთავრებულ ახალგაზრდა ტალანტებსა და სხვადასხვა კონკურსის ლაურეატებს შესაძლებლობა მიეცათ, წარმდგარიყვნენ სცენაზე ადგილობრივი მაყურებლების წინაშე (კონცერტები, ფესტივალები და ორგანიზებული გამოსვლები კანტუკეტანის გამოფენის ფარგლებში). ლანდების სამუსიკო სკოლასთან მჭიდრო პარტნიორულ საფუძველზე შეიქმნა ორიგინალური ერთობლივი მუსიკალური სპექტაკლი, რომელშიც მონაწილეობდა ბასკური კულტურის ინსტიტუტის მიერ შერჩეული ხუთი ახალგაზრდა მომღერალი და ლანდების სამუსიკო სკოლის ხუთი ინსტრუმენტალისტი. ასე შეიქმნა ჯგუფი „ეგალკა“, რომელიც გასული წლის თებერვალში წარმატებით გამოდიოდა ბასკეთისა და კვებეკის სცენებზე. და ბოლოს, ბასკური კულტურის ინსტიტუტი განუხრელად განაგრძობს „კანტუკეტანის“ სულს სხვადასხვა კულტურულ ღონისძიებებში ბასკი შემსრულებლების მონაწილეობის უზრუნველყოფით. ესენია: მუსიკორას სალონი (პარიზი), მსოფლიოს ხალხების ცეკვისა და მუსიკის ფესტივალი (რის-ორანჟისი), ატიპიური ღამეების ფესტივალი (ლანგონი), სადაც ინსტიტუტის მიერ წარგზავნილმა ბასკმა ხელოვანებმა გამოავლინეს მთელი თავისი ნიჭი ბასკეთის ამ გზავნილით აღფრთოვანებული უცხოელი მაყურებლის წინაშე.

შემოქმედების წახალისება

იმისათვის, რომ ბასკურ სიმღერას ჰქონდეს მომავალი, დღესვე უნდა დავიწყოთ ამაზე ზრუნვა. ამიტომაც „კანტუკეტანის“ პროგრამის მიზანია, ბიძგი მისცეს და წახალისოს ნებისმიერი ინიციატივა, რომელიც ემსახურება თანამედროვე მრავალფეროვანი ბასკური სიმღერების გავრცელებას, ხოლო მხატვრული შემოქმედების სტიმულირება მისი საქმიანობის ძირითადი ღერძია. შემოქმედებითი პროცესის წარმოჩენა ხდება არა მხოლოდ მუსიკალური ღონისძიებების (სიმღერისა და ცეკვის კონ-

ცერტების, პოეზიის სალამოების, საგუნდო შემოქმედების) მხარდაჭერით, არამედ უნიკალური ექსპერიმენტებითაც, რომელთა შორის, განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს კონცერტი, რომელშიც ერთად იღებდნენ მონაწილეობას ბასკური ტრადიციული სიმღერების ცნობილი შემსრულებელი, მომღერალი-მეცხვარე, ერამუნ მარტიკორენა, ბაიონ-კოტ-ბასკის მუსიკოსები და რეგიონის ეროვნული კონსერვატორიის 40-კაციანი გუნდი. ეს იყო უპრეცედენტო მოვლენა, რომლის წარმატებამაც განაპირობა მათი საკონცერტო ტურები ბასკეთსა და მის ფარგლებს გარეთ. კიდევ ერთი დასტური იმისა, რომ მხარს ვუჭერთ ინოვაციებს, გახლავთ უდიდესი ფრანგი კომპოზიტორის ნიკოლას ბაკრის ახლადშექმნილი კანტატა *Isiltasunaren Ortazarra* („სიჩუმის ცისარტყელა“), თანამედროვე 25-წუთიანი პიესა, რომელიც შთაგონებულია ბასკი მწერლის, იოსანტონ არჩეს პოეტური ქმნილებებით. ეს ნაწარმოები ბასკური კულტურის ინსტიტუტისა და ბაიონ-კოტ-ბასკის რეგიონის წარმატებული პარტნიორული ურთიერთობის შედეგია, რამაც საშუალება მისცა ნიკოლა ბაკრის, ერთწლიანი შემოქმედებითი მივლინების ფარგლებში, ღრმად გასცნობოდა ბასკურ კულტურას. კანტატა შესრულდა ორ კონცერტზე, ენდეისა და ანგლეში. ის ჩაიწერა დისკზეც, რომელიც 2003 წელს გამოუშვა კომპანიამ *Digital Records*.

კულტურული კავშირები, როგორც შემოქმედებითი სტიმული

ამ უმნიშვნელოვანესმა შემოქმედებითმა კავშირებმა შესაძლებელი გახადა არა მხოლოდ განსხვავებული მუსიკალური ჟანრებისა და სამყაროების ურთიერთგადაკვეთა, არამედ საოცრად დაახლოვა ერთმანეთს ჩვენი პლანეტის სხვადასხვა კულტურები. ბასკური კულტურის ინსტიტუტისათვის ერთ-ერთი პრიორიტეტი მსოფლიოს ხალხთა სიმღერების გაცნობაა. სხვისი მოსმენა კიდევ უფრო გვამდიდრებს: ასე, მაგალითად, ამ უკანასკნელი თვეების განმავლობაში ბასკი აუდიტორია სიამოვნებით გაეცნო ქართველ და ბერბერ მომღერალ ქალებს ფოლკლორული ანსამბლებიდან „მზეთამზე“ და „ბნეტ მარაკეში“, „ურს კარპატის“ ბომა მუსიკოსებს, ბულგარულ კვარტეტს „სლავის“, „დაიმახკან-აზნაკის“ ჩეჩენ მომღერალ ქალებს, უზბეკურ ჯგუფს „დუტორჩილარს“ და ხორვატულ ჯგუფს „ნავალიას“. ეს ის ხმებია, რომლებიც შეუერთდნენ ბასკურ ხმებს, რომ სკოლის მოსწავლეებსა თუ და ბასკ შემსრულებლებს მოესმინათ, ესწავლათ და გაეზიარებინათ ერთმანეთის გამოცდილება.

კანტუკეტანის შემდეგ

რა თქმა უნდა, ჯერ ნაადრევია „კანტუკეტანის“ პროგრამის შედეგების საბოლოო შეფასება. თუმცა კი, მისი სამწლიანი არსებობის ძირითადი მიმართულებების ანალიზი, საშუალებას გვაძლევს, დავასკვნათ, რომ მისი ყველა ინიციატივა ეფექტურად განხორციელდა და ხასიათდებოდა არნახული დინამიზმით. ყველა სფეროში, ეხებოდა ეს მეხსიერების დაცვას, პროფესიული კადრების მომზადებას თუ თავად შემოქმედებას,

იგი თითქმის ყოველთვის პასუხობდა ხელოვანების, ასოციაციების, პარტნიორებისა თუ აუდიტორიის მოლოდინსა და სურვილებს. თავად გამოფენას კი, რომელიც ამ პროგრამის „შუქურა“, უდიდესი ნარმატება ხვდა წილად. ეს მოძრავი გამოფენა უკვე მოინახულა 70 ათასმა დამთვალიერებელმა და იგი კვლავაც აგრძელებს თავის მოგზაურობას. უახლოეს მომავალში დაგეგმილია მისი გატანა ატლანტის ოკეანის გაღმაც და ამერიკის შეერთებული შტატების ბასკურ სათვისტომოებსაც ექნებათ მისი ხილვის შესაძლებლობა. ამ ხანგრძლივი მოგზაურობის დასასრულს, რომელიც მრავალ დასახლებულ პუნქტს მოიცავს, ბასკური კულტურის ინსტიტუტის დიდი სურვილია, რომ ეს გამოფენა სამუდამოდ დარჩეს ბასკური სიმღერის ცოცხალ მუზეუმად, შესაძლოა, სხვა რომელიმე მუზეუმის ჭერქვეშ, მაგრამ არ გადაუხვიოს მარადი განახლების, კულტურული ევოლუციისა და ცოცხალი შემოქმედების გზას.

ამასთან, კანტუკეტანის პროგრამა არასდროს ყოფილა თვითმიზანი ბასკური კულტურის ინსტიტუტისათვის. ის იყო ერთგვარი „საბაზი“ საზოგადოებასთან ურთიერთობების დასამყარებლად და იმ ახალი აქციების ჩასატარებლად, რომლებიც მიზნად ისახავენ ბასკური ენისა და კულტურის უკვდავყოფასა და განახლებას. ჩვენი ერთ-ერთი მთავარი მიზანი ბასკეთში ზეპირი მუსიკალური მემკვიდრეობის შეგროვების, დაცვისა და მისი დაფინანსების ერთიანი პოლიტიკის შემუშავებაა, რაც უნდა აისახოს ისეთი სტრუქტურის შექმნაში, რომელიც ზეპირი ტრადიციის ჭეშმარიტ რესურს-ცენტრად იქცევა. კანტუკეტანით, ამ ამბიციური და გამაერთიანებელი პროგრამით, ბასკური კულტურის ინსტიტუტმა ბასკი ხალხის სასიმღერო მეხსიერებას მომავლის გზა გაუკაფა. ეს იმას ნიშნავს, რომ ბასკური სიმღერის ჟღერადი და პოეტური სამყარო გაგვაგონებს თავის გამოძახილს ყველგან, სადაც კანტუკეტანი მიიყვანს მას.

თარგმნა ირინა კუციაძე

